

BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA

Віталій Хромець

*Василь
Сухомлинський:
педагогічна концепція*

ДУХ І ЛІТЕРА
Київ
2023

УДК 37.01

X941

Хромець В.

Василь Сухомлинський: педагогічна концепція

— Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. — 40 с. («BIBLIOTHECA
PAEDAGOGICA»), серія «Педагогічні концепції»)

ISBN 978-617-8262-18-1

Книга присвячена педагогічній концепції видатного українського педагога Василя Сухомлинського. Автор книги Віталій Хромець у жанрі науково-публіцистичного нарису розкриває основи педагогічних пропозицій В. О. Сухомлинського. Він стисло описує життєвий шлях педагога, торкається його основних принципів та представляє дидактику В.О. Сухомлинського та його авторську методику, так звані «уроки мислення», які сформулювали основний напрямок його педагогічної діяльності та викликали зацікавлення в Україні та за її межами.

Книга буде цікавою як педагогам-практикам, так і студентам педагогічних закладів вищої освіти, а також всім, хто цікавиться питаннями педагогіки.

ISBN 978-617-8262-18-1

© Хромець В., 2023

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2023

Передмова

Ви тримаєте в руках книжку з серії «Педагогічні концепції». Задум цієї серії простий: одна книжечка – одна педагогічна концепція видатного класика сучасної педагогіки. Думка про створення такої книжкової серії постала з півторарічного циклу лекцій під такою ж назвою. Протягом кожної лекції ми в колі зацікавлених освітян розглядали одну з педагогічних концепцій з подальшим її обговоренням. Ідея проведення такого лекційного циклу виникла у Андрія Мельника, засновника школи розвитку мислення *Cowo.guru*, та Лариси Андрійченко, очільниці *Britannica School*. За час проведення циклу в ньому взяли участь близько 60 осіб, а тисячі осіб потім переглянули відео на каналі *Cowo.guru*. Щира подяка Андрію та Ларисі, а також тим, хто активно брав участь та проявив інтерес до цієї роботи.

І лекційну частину і тексти серії не слід розглядати як буквально реконструкцію педагогічної пропозиції того чи іншого педагога-класика. Це, скоріше, спроба віднайти ключові концепти їхньої педагогіки та обдумати перспективи їх застосування в наш час. Тому не варто в цих текстах шукати академічної точності, але слід розглядати їх як нариси, які покликані викликати інтерес до педагогічної класики та сприяти її популяризації серед освітян-практиків та академічних дослідників. Це також заклик до того, щоб у сучасній освітній практиці ми спиралися на потужний потенціал педагогічної класики.

Перший етап цієї серії передбачає видання книжок про педагогічні концепції: Яна Амоса Коменського, Жан-Жака Руссо, Йоганна-Готфріда Гердера, Йоганна Генріха Песталоцці, Фрідріха Фрєобеля, Адольфа Дістервега, Костянтина Ушинського, Георга Кершенштайнера, Рудольфа Штайнера, Марії Монтессорі, Джона Дьюї, Антона Макаренка, Януша Корчака, Олександра Сезерленда Нілла, Селестина Френе, Василя Сухомлинського, Пауло Фрейре.

Бажаю цікавого та корисного читання!

Віталій Хромець

Вступ

Насамперед зазначу, що я намагаюся показати педагогіку Сухомлинського з концептуального погляду, виокремлюючи основні принципи, на яких вона базується. Якщо не досягти їх розуміння, то уявлення про педагогіку Сухомлинського залишиться неповним. А якщо застосовувати його методи і прийоми без опори на фундаментальні принципи його концепції, ефективність такої роботи буде низькою.

Мене часто запитують, чому українська педагогічна спільнота більший інтерес виявляє до методик Марії Монтесорі, Джона Дьюї, Олександра С. Нілла, Рудольфа Штайнера (вальдорфська педагогіка), а не до педагогічної пропозиції Василя Сухомлинського. Я прийшов до висновку, що так відбувається з огляду на те, що інші педагогічні підходи вже перебувають на стадії широкого впровадження, тоді як концепція Сухомлинського ще не привернула до себе такої уваги. Це стосується не тільки українського суспільства, але і світової педагогічної спільноти, яка досі використовує педагогічні пропозиції, розроблені століття тому. На мою думку, причина полягає в неготовності суспільства прийняти педагогічну пропозицію Сухомлинського.

Наразі я помічаю попит на нові педагогічні концепції, включаючи концепцію Василя Сухомлинського, але цей попит досі не поширився в масовій школі. Таким чином, засадничими для сучасної освітньої практики подекуди лишаються принципи традиційної педагогіки, введені ще до Яна Амоса Коменського. Чи актуальна нині концепція Сухомлинського? Так, безумовно. Але втілити її непросто, хоча підходи й пропозиції Сухомлинського на вигляд прості. Вони передбачають насамперед створення освітнього середовища, в якому його учасники – педагоги, батьки, керівництво школи та діти – займатимуть активну, усвідомлену позицію у ставленні до процесу освіти.

Життєвий шлях

Василь Сухомлинський народився 28 вересня 1918 року – у часи, надзвичайно важкі для життя: тоді помирала кожна третя дитина. Зростаючи в сім'ї колгоспників, Василь був хворобливим, але відзначався надзвичайними успіхами у сільській школі і пізніше вступив до Кременчуцького педагогічного інституту.

Невдовзі хвороба змусила його припинити навчання, але Василь продовжує свою освіту як учитель на заочному відділенні Полтавського педагогічного інституту. Він розповідає про цей інститут як про рідну школу. У текстах Сухомлинського відчувається, як високо він цінував нав-